Oponentský posudek habilitační práce Mgr. Dáši Čiripové, Ph.D.

pro oblast habilitačního konania v programu Divadelní umění

na Divadelní fakultě Vysoké školy múzických umení v Bratislavě

Autorka předložila jako habilitační práci monografii *Debris Company* (Bratislava, 2020) s přihlédnutím k umělecké tvorbě – konkrétně k dramaturgii inscenací Trilogy (*WOW!*, *Únos Európy*, *Jób)* souboru Debris Company a inscenací *Matter* a *↑&X / A P E N D I X* občanského sdružení Gaffa. Ve svém posudku nejprve zhodnotím – na základě poskytnutých podkladů pro habilitační řízení – vědecký a tvůrčí profil Dáši Čiripové, následně se podrobněji zaměřím na monografii a v závěru stručně také na dramaturgii výše uvedených děl.

Odborný a tvůrčí profil a publikační činnost Dáši Čiripové

Publikační činnost Dáši Čiripové je rozsáhlá, dlouhodobě rozvíjená a tematicky konzistentní. Její odborný zájem se soustředí na recepci antického dramatu, současné slovenské a evropské divadlo a na průsečíky textu, obrazu a performativity. Ve svých studiích se opakovaně věnuje problematice tělesnosti, paměti a tzv. politického těla v divadelním kontextu.

Celkem eviduje 96 publikačních výstupů, z toho 32 za poslední desetiletí. Osmnáct z nich tvoří vědecké studie a kapitoly, zbývajících 78 odborné články, recenze, rozhovory a analytické texty v domácích i zahraničních periodikách a sbornících. Publikuje slovensky, česky i anglicky, zejména v časopisech Slovenské divadlo, Theatralia a Kød. Působila také v řadě redakčních a editorských funkcí (např. jako šéfredaktorka časopisů Kød a Salto).

K jejím nejvýznamnějším publikacím patří kapitola „Bakchantky" v reprezentativní monografii *100 rokov Slovenského národného divadla* (2023), studie „Obrazové atlasy Romea Castellucciho" v publikaci *Obrazy Romea Castellucciho* (2023), kterou editorsky připravila společně s Michaelou Mojžíšovou, či text „Slovensko a sloboda" ve sborníku *Divadlo a svoboda* (2021), vzniklém v rámci projektu Divadlo a svoboda. České nezávislé divadlo po roce 1989 Institutu umění – Divadelního ústavu.

Významné místo v její tvorbě zaujímá také metodologicky zaměřený příspěvek „Text vs. Obraz" v kolektivní monografii *Text a divadlo* (Academia, 2019) a studie „Slovenské cesty k imerznému divadlu" (2018) publikovaná ve slovensko-anglickém sborníku o imerzivním divadle vydaném Divadelným ústavom.

K samostatným autorským titulům patří monografie *Debris Company* (2020), která vzbudila široký domácí i mezinárodní ohlas a stala se předmětem několika recenzí v odborném tisku. Této publikaci se budu dále věnovat podrobněji.

Dáša Čiripová pravidelně přispívá do kulturních médií kratšími analytickými a reflexivními texty o

současné scénické tvorbě, rozhovory s režiséry a tvůrci či rozhlasovými esejemi (např. pro Rádio Devín). Její publikační činnost zahrnuje široké spektrum žánrů – od recenzovaných studií a editorsko-autorských svazků až po festivalové katalogy a kritické texty. Anglicky psané studie a účast v mezinárodních edičních projektech posilují zahraniční čitelnost její práce, kterou dále potvrzují citační ohlasy a recenze v domácích i zahraničních odborných periodikách.

Soubor jejích publikačních aktivit představuje kvalitativně vyrovnané, žánrově pestré a mezinárodně relevantní dílo, které přesvědčivě dokládá odborný profil autorky, její teoretickou erudici a dlouhodobé působení na rozhraní teatrologie, dramaturgie a kritické reflexe současného scénického umění. Tyto předpoklady autorka zúročila ve své dvojjazyčné monografii o jednom z předních souborů současného slovenského divadla a tance.

Monografie Debris Company

Monografie *Debris Company* (2020) je prvním komplexním zhodnocením estetických postupů této významné slovenské divadelní a taneční skupiny, spojené především s osobou Jozefa Vlka. Logicky proto autorka věnuje pozornost i jeho prvnímu projektu – Hubris Company.

Ačkoli je Dáša Čiripová dlouholetou spolupracovnicí souboru a Debris Company je spoluvydavatelem knihy, text nepůsobí propagačně ani oslavně. Autorčina blízkost ke skupině, stejně jako její empatie, se zde stávají výhodou: umožňují jasné a přesvědčivé popsání chronologického vývoje i poetiky souboru srozumitelným a analytickým jazykem.

Publikace obsahuje předmluvu Anny Gruskové i soupis inscenací Hubris Company a Debris Company a představuje tak cennou případovou studii vývoje slovenského nezávislého divadla a tance od 90. let, formovaného podněty postdramatického divadla a orientací na tělesnost a atmosféru místo dramatického textu.

Chronologický výklad zasazuje čtenáře do kulturního prostředí konce 80. let a k uměleckým kruhům spojeným s divadly Stoka a GUnaGU. Autorka připomíná význam Vlkova hudebního vzdělání a jeho ambici vytvářet syntetické, expresivní divadlo usilující o destabilizaci opozice herec–divák a o experimentování s jejich vzájemnou zpětnou vazbou (s. 25).

Ve svém výkladu vychází Čiripová z fenomenologie a poststrukturalismu a odkazuje na práce Gillese Deleuze, Maurice Merleau-Pontyho a Gastona Bachelarda. V oblasti teatrologie se opírá zejména o esej Hanse-Thiese Lehmanna *Postdramatické divadlo*.

Důraz na antitradicionalismus, experiment a formální synkretismus, stejně jako propojení divadelních principů s tancem a elektronickou hudbou, autorka opakovaně označuje za klíčové rysy poetiky skupiny. Tyto principy chápe nejen jako specifikum Debris Company, ale i jako projev širších proměn divadelní tvorby, která – i tam, kde vychází z textu – hledá adaptační principy mimo rámec dramatického divadla.

Analytickou hloubku výkladu ukazuje například na inscenaci *UBU: celzia króňa* (1993), inspirované Jarrym a uvedené v ružinovském kulturáku, která byla pozvána na Mezinárodní festival Divadelná Nitra.

V dalších kapitolách sleduje autorka rozvíjení výchozích principů směrem k výraznější taneční a pohybové složce i ke spolupracím s dalšími umělci, například s literátem Peterem Lomnickým. Průzkum vztahů mezi tělem, pohybem, prostorem a zvukovou kompozicí Debris Company dále rozvíjí v tematicky vyhraněných inscenacích, jako jsou *Únos Európy* (2017) či *Jób/Glitch* (2019), obě nominované na ceny Dosky. Spolu s inscenací *WOW!* (2017) tvoří trilogii, která představuje vrchol tvorby Debris Company – tedy období, v němž je soubor „zastihnut" publikací Čiripové.

Podobně jako u ubuovské inscenace si autorka všímá nejen formálních přístupů a propojení autorského textu, režie a pohybu, ale i dobových souvislostí – od mečiarovské politiky počátku 90. let po migrační krizi a nárůst xenofobie v roce 2017. Tvorbu Debris Company charakterizuje jako hledání emocionálních stavů a silných sdělení komunikovaných převážně prostřednictvím těla a obrazů. Tento přístup tvoří osu jak odborné, tak dramaturgické práce Dáši Čiripové.

Slabinou monografie je slabší kontextualizace a komparace Hubris a Debris Company s jinými soubory. Autorka sice připomíná jména jako Robert Wilson či Tadeusz Kantor, chybí však podrobnější rozbor jejich vlivu a komparace nejen vůči „západnímu kánonu", ale i vůči středoevropskému divadlu a tanci 90. let a současnosti. Za nedostatek lze považovat i stručný soupis inscenací, který neuvádí jména účinkujících. Z historiografického hlediska by bylo přínosné nahlížet Hubris a Debris Company nikoli jako izolované „objekty", ale jako průsečíky různých spoluprací.

Dramaturgická tvorba

Autorka předložila k habilitaci rovněž svou uměleckou tvorbu – dramaturgii inscenací *Trilogy* (*WOW!*, *Únos Európy*, *Jób*) souboru Debris Company a *Matter* a *↑&X / A P E N D I X* občanského sdružení Gaffa.

Zájem o vztah mezi tělem, pohybem a prostorem – v situaci, kdy text není hlavním východiskem inscenace – je patrný například v představení *↑&X / A P E N D I X* v režii Martina Hodoně. Dílo inspirované Borgesovými texty představuje duet Nikolety Rafaelisové a Daniela Račeka, v němž se motivy lidských a genderových vztahů, vzpomínání a umírání zhmotňují do proměn těla a jeho interakce s kostýmem. Scéna vrcholí pokusy o „oživení" oděvu a jeho „vzkříšení".

Tento přístup, založený na dramaturgii těla a prostoru, potvrzuje souvislost mezi teoretickou reflexí a tvůrčí praxí autorky. Tělo zde překládá vnitřní napětí do vnějších prostorových a proxemických vztahů, což umocňuje práce s kostýmem a jeho opakované svlékání a oblékání.

V tomto díle, stejně jako v monografii Debris Company a v odborné i publicistické tvorbě Dáši Čiripové, *je patrné dramaturgické uvažování zaměřené na organizaci diváckého zážitku*

prostřednictvím prvků jiných než text. Autorka zkoumá, jak lze filozofický či prozaický text chápat jako jeden z možných podnětů scénické tvorby.

Kultivování této praxe a její odborná reflexe představují hlavní přínos Dáši Čiripové pro slovenské divadlo a tvoří osu její habilitační práce.

Možné otázky pro diskusi

- S kým, mimo tzv. západní kánon, lze srovnat tvorbu Debris Company – například ve střední a východní Evropě – a proč?
- Jaké příležitosti a úskalí souvisejí s dramaturgickou prací vycházející primárně z dramaturgie prostoru vzhledem ke kurikulu hereckého a tanečního vzdělávání na Slovensku?

V Olomouci 24. října 2025

Mgr. Martin Bernátek, Ph.D.